

Doncsev Toso

## Ábrándozás

„Az öregségben az a szörnyű, hogy ebben a korban már nem lehet ábrándozni” – állapítja meg keserűn Ilija Volen, a jeles bolgár prózaíró és aforizmaszerző. Milyen igaz ez a megállapítás, hiszen ábrándozni vénséges vénként is lehetne, ám cseppet sem érdemes, mert tudva tudjuk, szemernyi esélyünk sincs arra, hogy legszerényebb álmainkból is megvalósuljon bármi.

Ui. Maria Nikolaeva szerint téves ez a nézet. Élete minden sikerét, beleértve a nyugdíjaztatása utániakat is annak köszönhetette, hogy mert álmodozni, vagyis ő maga és az életútja a borúlátás élő-eleven cáfolata, a Mazsaroff-ösztöndíj megalapítása és működése a legékesebb bizonyítéka állításának. Így igaz. Revideáлом nézeteimet.

## Gombakrémleves

A pincérek leszedték a terítékeket, már csak előttem párologott porceláncsészében az illatos erdei gombakrémleves. Késlekedett a következő fogás feltalálása, ekkor vette észre Darvas József, hogy még ott árválkodik érintetlenül az étel. – Egye meg gyorsan a levest, addig nem beszélünk – buzdított az étkezésre. Huszonnégy szempár mereven figyelte, mikor fejezem már be végre az evést. Amint pillanatok múltán letettem a kanalat, az udvarias pincér óvatosan kiemelte a használt edényt, és már hozták is a többieknek a tányérok. Saját bőrömön tapasztalhattam meg, hogy milyen zavaró, mennyire feszélyező, amikor mások azt figyelik, hogy mikor nyeled már le az utolsó falatot. A tolmács étkezése a konszekutív tolmácsolás külön fejezete. Fűzes Oszkár, a hajdani külügyi tisztviselő, majd tudósító és későbbi diplomata állapította meg egyszer, amikor küldöttségek kíséreténél párban fordítottunk, hogy a tolmács a lakáj és a kutya közötti átmenet. Egyik sem szerepel a protokoll ranglistán. A magas tárgyaló felek akkoriban a tolmácsokat nem vették igazán emberszámba, jószerivel hasznos eszközökként kezelték őket, ezért is hasonlítottam én magunkat inkább a telefonhoz, amelyet nem szokás dicsérni, ha kifogástalanul működik, de szidják, ha egy pillanatra is elakad. A hetvenes évek elején zajlott le ez az ebéd a Gundelben, a Magyar Írók Szövetsége elnöke adta a Georgi Dzsagarov vezette bolgár íródelegáció tiszteletére. Nem emlékszem az ünnepi ebéd egyéb fogásaira, mert kértem a főpincért, hogy a továbbiakban ne hozzon kellemetlen helyzetbe. Éhesen tolmácsoltam a lakoma alatt. A találkozó témáiból és eseményeiből sem maradt semmi felemelő, maradandó részlet az emlékezetemben, egyedül az, hogy Pavel Vezsinov, a jeles krimiszerző Pesten új, elegáns, import olasz cipőt vett, aztán végig merev tartással, csoszogva, kibontott fűzővel járkált, mert a karcsú, divatos cipő szűknek bizonyult és

szörnyen szorította a lábát. A tárgyalások ellenben a felhőtlen barátságról, az eredményes együttműködésről és a szocialista realizmus nagyszerű vívmányiról talán zökkenőmentes közvetítemnek köszönhetően is gördülékenyen folytak az étteremben és a szövetség székházában egyaránt. A lógó pertliket alighanem egyedül én vettem észre.

## Határvonal

*Hriszto Botev: Hadzsi Dimiter  
„Leszáll az este, hold is világol,  
széjjel az égen csillagok égnek,  
zúg az erdő a szél rohamától,  
búg a Balkánból hajduska ének!”  
(Nagy László fordítása)*

Az ezredfordulón találkoztam először Lankó József tisztelendő atyával, Tiszivel, ahogy a hívei hívták az idő tájt, és tudomásom szerint még manapság is. Saját szememmel akartam látni azt, hogy miként műveli a csodát, a cigány pasztoralást ez az újkori apostol Alsószentmártonban, a hajdani horvát településen, amely már a múlt század hetvenes éveiben teljesen elcigányosodott. A korán megöszült, szakállas plébános volt az egyetlen nem roma a községben. Meggyőződtem arról, hogy eredményes és egyben újító módszere máshol nem alkalmazható, mert ahhoz Lankó Józsefnek kellett volna lenni, ugyanolyan tisztelendő meg nem volt fellelhető sem a Pécsi Egyházmegyéjében, sem másutt kicsiny hazánkban, sőt hasonlót is aligha találhattunk volna. Tőle tanulhattuk a tényleges és tevőleges krisztusi szeretetet és irgalmasságot, a mindig jelen lévő támogatást és segítséget, és a töretlen találékonyságot a nehézségek leküzdésére. Hosszú, tanulságos beszélgetést folytattunk a piciny plébánián nemcsak a szegénységről, az elesettek gyámolításáról, az előítéletességről, de a világ számos kihívásáról a Nyugat és a Balkán határvonalán élve-létezve. A tisztelendő atya képletesen és érzékletesen úgy fogalmazott, hogy ott kezdődik a nyugati világ, ahol már a férfiak is mosogatnak. Más szavakkal szólva, addig tart a Balkán, ahol a hagyományok, a tradicionális családi szerepek még eleve- nek, ahol még nem borult fel az évezredes szokásrend. A Drávától, vagy még inkább a Szávától délre kezdődik a Balkán, és magyarul ez nem hegységet és metaforaként őserőt, oltalmat, menedéket, hősi múltat jelent, hanem finoman szólva is rendezetlen állapotokat, zűrzavart, a tételes jog hiányát vagy semmi-bevételét, de saját törvényeik és az ősi szokások alkalmazását, amiben méltóság, nemesség, igazság rejtezik, amit a Balkánt benépesítő emberek sejtenek, sőt érzékelnek is. A Balkán szó az ott élők számára erőforrást és büszkeséget, sorsot, tragédiák sorát sugározza, de mostanság már nekik is lemaradást és elmaradottságot jelez, ugyanakkor szenvedélyről és józanságról, évszázados tapasztalatokról, az emberi lét természetes lényegének értékeiről és élvezetéről, a mában folyton ható múltból és a megújulás kimeríthetetlen tartalékairól szól.

És végül ne felejtjük, hogy az ókor hajnalán a Balkán-félsziget volt Európa szíve. Itt élt Orfeusz, a trák dalnok, aki mindmáig a művészet és a szerelem halált lebíró hatalmát jelképezi.

## Demokratikus sült csirke

Van, aki a méltányosság és az egyenlőség iránti érzékét az anyatejjel szívja magába, van aki az ebédlőasztalnál sajátítja el, és van, aki sehol.

56 januárjában jártam apámmal első ízben Bulgáriában. Enyhe volt a tél, kibírtam 12 évesen a kétnapos vonatutat Románián keresztül. Draganovóban, apám szülőfalujában a nagypai házban gyűlt össze a család. Az első nap nagynéném két természetes tyúkot vágott. Pontosabban, lefejezte őket. Jobb lábával a földhöz szorította a rángatózó sárga pikkelyes tyúkkarmokat, bal kezével a főtökére fektette a madár fejét, és jobbjával a gyújtóst aprító kisbaltával lesújtott. Aztán elengedte a szerencsétlen állatot, amely szó szerint fejvesztve menekült, néhány métert száguldott a tornác előtti kiskertben, aztán kivérezve, csatakos tollazattal elterült a fűvön. A második is így fejezte be rövid földi pályafutását. A tolluktól megfosztott és kibelezett állatokat feltette főni Dancse néném. Zsíros, laktató leves készült belőlük, melyet tojásos joghurtos habarással sűrített a kiváló háziasszony. A puhára főtt tyúkokat ezután a sütőben pirosbarnára pirította, majd kicsontozta, a húst egy nagy közös tálra púpozta, a mellekről, combokról, szárnyakról, hátakról letépett piciny cafatok összekeveredtek. Kenyérrel, salátával ettük, villánk hegyére szúrva az ízes falatokat. Mindenki mindentől vehetett és ehetett, egyenlően: semmilyen kiváltságot, kényeztetést sem élvezve, ahogy ez magyar honban szokás. A háziasszony előjoga csupán a csontok leszopogatása maradt, meg a püspökfalat. Ritkán találni olyanokat, akik ezt a zsíros csemegét imádják. Sok helyütt csak a macskának hajítják. Ez jut nekik az ünnepi lakomából.

## Haramiák lakomája

A hetvenes évek elején egy nyárutói vasárnap délután, napnyugta közeledtével kocsí fékezett apósomék tatai háza előtt. Váratlanul, bejelentés nélkül távoli rokonok érkeztek, a Fehérváron élő Pécsváradi lányok. Az idősebbik hölgy fuvarozta őket. Úri hölgyek kissé divatjamúlt öltözetét viselték: sötétszürke, apró mintás selyemruhát kalappal, fehér nyári cipellővel és horgolt kesztyűvel. Vidáman és fesztelenül libegtek át a kerten, melynek végében szabad tűzi hússütéshez készülődtünk. Akkor találkoztam velük először. Hírből hallották, most meg is bizonyosodhattak róla, hogy a nagy család üdvöskéje egy bolgár fiúhoz ment feleségül. A rokonok beszélgetésbe elegyedtek, boldogan emlegették fel a régi szép időket, én pedig tettem a dolgomat: egyenletesre terítettem a hamvadó

parazsat, felszúrtam a nyársakra a húst, a hagymát és a szalonnakockákat, és forgattam a rablólóhúst a tűz fölött. Az acélrudak tartalmát a bazaltkockák karéja tövében melegedő cserépcsuporba csúsztattam. A testes, fahéjjal ízesített vörösbort alma- és citromkarikák úszkáltak mazsolaszemekkel vegyesen. A két nővér kíváncsian érdeklődött afelől, hogy milyen ingyencsészen munkálkodik az idegen vő, és az összetevőkről értesülve kikerekedett a szemük, lám, vad, balkáni, barbár étek készül, elnevezéséhez hűen valóban haramiák lakomájának részesei lesznek. Látható előítéletüket legyűrve csak egy süteményestányérnyi adagot kértek, mert nem akarták megsérteni a szívélyes ismeretlent, de aztán repetáztak, és élvezettel szürcsölték ki az alkoholos szaft utolsó cseppjeit is, nem kényeskedtek. Búcsúzáskor a nejemet átölelve, kipirult arccal egyszerre mondták: – Editkém, a férjed nemcsak jóvágású és szellemes férfi, hanem valódi mesterszakács is. Gratulálunk a választásodhoz. – Nem sejtették, és én sem árultam el, hogy a hús fűszerezése és pácolása az ifjú ara érdeme volt.

## Erő

A nő ereje fiatalságában és szépségében rejlik, a férfié a gazdagságában és a hatalmában. A nőt az idő uralja, a férfit a sorsa. Mindkettőjüket az élet végessége. A javakkal, az adottságokkal és a tehetséggel való helyes sáfárkodás képessége a valódi bölcsesség, amely szépség, gazdagság és hatalom nélkül is megszerezhető az évek múlásával és az életünkről valamint a világról kialakított valós szemlélettel.

### Tájékoztató mondatok

- 2021-ben már csak két számunk jelenik meg: az 1951-ben születettek évkönyve, s – 222-dikként – valamilyen összefoglalása a mögöttünk-valónak.
- Előfizetni nem kell és lehet már, mindenki megkapja e két összeállításunkat.
- Készül a több mint tízezer szerzőt felvonultató repertóriumunk.
- Valamennyi lapszámunk és Káva Téka-mellékletünk olvasható online-unkon: <http://www.naputonline.hu/category/print/>
- Irodalomtörténetileg jogosan jelentősnek tudható első számunk linkjét most külön is megadjuk: [http://www.naputonline.hu/naput-kiadvanyok-arhiv/naput\\_1999/1999\\_01/tartalom.html](http://www.naputonline.hu/naput-kiadvanyok-arhiv/naput_1999/1999_01/tartalom.html)
- A Covid-idő miatt elmaradt számtalan – többek között díjátadó – estünket mindenképp szeretnénk nagy késéssel majd megtartani. Az eseményekről a [naputonline.hu](http://www.naputonline.hu)-n lehet tájékozódni.
- 5 egyáltalán: az élet 39 rovatos portálunkon folytatódik – alkotásaikat oda várjuk; pályázatokat is ott hirdetünk meg.